

Der var en gang et legat

Af Søren Mulvad

De ældre undervisere på Ribe Statsseminarium kunne sidst i 1960-erne berette om, under hvilke ekstremt fattige forhold de studerende tidligere gennemførte deres uddannelse. Der blev fortalt om unge, som vintre igennem mødte på seminariet iført gymnastiksko og utilstrækkeligt overtøj, andre som blev så udmarvede i løbet af efteråret, så at en del lærere havde for skik at indbyde dem til varm middagsmad i deres hjem på faste ugentlige dage, for at de kunne blive fodrede af med solid kost i det mindste én gang ugentligt.

Seminariet havde på sin vis den gang karakter af højskole. Lærere og elever var nærmere knyttede til hinanden, og eleverne færdedes i langt højere grad i fritiden på seminariet, hvor de havde opholdsstue og tekøkken. Man mener, at adskillige kun havde uopvarmede værelser at vende hjem til om aftenen, så opholdsstuen var ingen luksus.

Især i kvindeseminiariets tid havde der været problemer. Efterhånden blev vilkårene bedre, takket være studiestøtten, som den socialdemokratiske regering indførte.

Mange af de tidligere studerende, seminariner, som de kaldtes i byen, eller bare »Riner« eller »Riberiner,« som de kaldte sig selv, var vældig trofaste imod deres ungdoms studiested og mødte gerne til de årlige elevstævner. Ved elevstævnet 1943 fremsatte nogle af de fremmødte den tanke, at

nøden blandt de studerende kunne lindres en smule, dersom man oprettede et legat for trængende. Der var allerede adskillige andre legater ved Ribe Statsseminarium, og adskillige havde nydt godt af disse gaver. Blandt andre havde den tidligere pedel Toft ved seminariet en gang vundet en større præmie i tips, som han skænkede som et legat. Også han havde observeret nøden blandt de unge.

Forud for elevmødet 1943 havde tre lærerinder på eget initiativ rundsendt en opfordring til de tidligere studerende om at give en gave til jubilæet. Generalforsamlingen var netop elevforeningens 25., deraf ordet jubilæum. Der indkom et pænt beløb, og Elevforeningens generalforsamling vedtog, på opfordring af de tre lærerinder, at de tidligere studerende kunne indbetale et mindre beløb straks og siden bidrage med, hvad enhver syntes at kunne undvære. Dertil besluttedes det, at der skulle gives 500 kroner af elevforeningens formue samt at 50 øre af hvert medlems årlige kontingent skulle lægges til legatbeløbet. Tre af foreningens medlemmer valgtes til at bestyre legatet. Man kan følge legatet gennem de årlige rapporter, der blev trykt i Ribe Statsseminariums Elevforenings årsskrift. Navnet på det nystiftede legat er ordrigt, det hed »Ribe Statsseminariums Elevforenings Jubilæumslegat«.

Den oprindelige stiftelsessum var på 1400 kroner, og der blev tegnet bidrag på 284 kroner årligt i tilskud fra tidligere studerende. Det viste sig senere, at det ikke var muligt hvert år at inddrive denne sum. Når man ser på lærerindernes lønninger for disse år, forstår man udmærket, at mange må have haft vanskeligt ved overhovedet at give noget som helst bort. En stor del af de danske lærerinder, både ved landsbyskoler og byskoler, var ynkeligt aflønnede og fik anvist boliger på lofter eller kamre. Mange af dem måtte hengå ugifte livet igennem. Når man læser meddelelserne årgangene imellem i elevskrifterne, lyser de af fornøjelse ved, at enkelte havde den lykke at indgå ægteskab. Var manden præst eller gerne førstelærer, kendte jublen ingen grænser. De pågældende var da sikrede et trygt liv, økonomisk set.

Man måtte have legatfundatsen legitimeret, hvilket skete under diskret medvirken af Hr. Kabel, der var seminariets regnskabsfører. Biskoppen over Ribe Stift blev indsat som ansvarlig for, at alt gik lovformeligt til. I det hele taget spillede de kirkelige myndigheder en stor rolle i seminariets liv. Når der var festligheder, blev biskop og domprovst indbudte, ligesom de gerne holdt tale ved skoleårets begyndelse, juleafslutning og dimissionsfester. Når elevforeningen indbød til stævner i Ribe, var et fast program i de første år altid gudstjenesten søndag formiddag i Ribe Domkirke.

I legatfundatsen stod, at der kun kunne udbetales hjælp til kvindelige studerende. Man tog oven i købet det forbehold, at også i fremtiden var mænd udelukkede, såfremt seminariet skulle overgå til blandet seminarium, hvad det gjorde i 1948.

Legatbestyrelsen, de tre lærerinder, yndede at omtale legatet som deres *barn*. I 1946 skrev de et opråb til foreningens medlemmer, hvori det hedder: »Ved Ribe Statsseminariums 25-års jubilæum i 1943 kom et lille barn til verden – født ud af gamle elevers ønske om, at der skulle være et levende bånd mellem dem og seminariet; et bånd, der skulle vidne om, at mange følte sig i taknemmelighedsgæld til det sted, hvor man havde levet en ikke lille del af sit liv, og hvorfra man havde en stor del af det, hvoraf man var blevet til det mere eller mindre nyttige medlem af familien Danmark, som hver især nu har nået at blive.« Gerda Holm, som skrev stykket fortsatte med at fortælle om, at barnet ikke var vokset synderligt i de forløbne år, og hun anmodede om, at der blev sendt nogle næringsrige madpakker til barnet.

Begrebet barn og moder var gennem studietiden ofte blevet fremhævet af forstanderinden, frøken Mohr, der betragtede sig selv som en omsorgsfuld mor for de unge piger, hun havde under sine vinger. Verner Bruhn og Jørgen Steinicke, som skrev seminariets 100-års jubilæumsskrift anførte »Elevernes erindringer ... grænser til sentimentalitet. Kerneordene er hjemlig atmosfære, hyggelige stunder og dejlige minder. ... Kvindelige sysler blev flittigt udøvet ...«

Legatet bestyredes helt frem til slutningen af 1980-erne, før den oprindelige bestyrelse gav det videre til elevforeningens bestyrelse, som stod temmelig uforstående overfor at skulle håndtere et legat. Det havde hidtil levet sit eget liv uden for de lokale rammer.

Seminariet var da længst overgået til fæl-

Ribe Private Seminariums første selvejede bygninger fra 1911.

lesseminarium, og den nye bestyrelse forsøgte at få omstødt fundatsens bestemmelse om den kønsbestemte uddeling, hvad direktoratet ikke tillod. Først da man tilbød at fordoble legatets midler, blev denne tilladelse givet. Bestemmelsen om at uddelingen skulle foregå på baggrund af alvorlig trang, forlangte man opretholdt.

Midlerne til fordobling af legatkapitalen var ikke vanskelige at skaffe til veje. Elevforeningen var på det tidspunkt ved at lukke ned. De seneste årtiers lærerstuderende var ikke knyttede i så høj grad til deres uddannelsessted, som man havde været i den højskoleprægede tid. De meldte sig slet ikke ind i foreningen længere, og der var akkumuleret en sum, som var tilstrækkelig til at fordoble legatsummen. Derefter tillod civilretsdirektoratet, at der årligt uddeltes portioner til en mandlig og en kvindelig studerende. Med baggrund i undervisernes og det administrative perso-

nales personlige kendskab til de studerende var det ikke vanskeligt at finde egnede modtagere, som opfyldte trangskriteriet.

Da Ribe Statsseminarium i 1999 overgik fra staten til regionen, kunne legatet bibeholde sit navn, som var juridisk funderet i den historiske oprindelse. Også da det bestemtes, at al undervisning skulle flyttes til Esbjerg, kunne legatet fortsat uddeles, men legatbestyrelsen havde da længst set signalerne, og forventede lærerstudiet helt fjernet fra seminariregi for at overgå til et universitært studium, hvorfor man ikke længere kunne være sikker på at ramme modtagere af den oprindelige målgruppe. Bestyrelsen ansøgte derfor direktoratet om lov til at udbetale hele legatsummen i løbet af tre år til i alt seks forskellige modtagere og derpå lade legatet udgå. Dette bevilgedes, og de sidste to portioner blev udbetalt i 2010. Legatet havde da eksisteret i 67 år, og de oprindelige renteaftak var ikke længere

noget, der kunne afhjælpe nogen som helst trang. Som tidligere borgmester Jens Christensen sagde en gang ved en legatuddeling: »Det er ikke store summer, vi udbetaler, men der kan dog altid blive til en rejse sydpå, – til Skærbæk for eksempel!«

Søren Mulvad, lærer. Varming Vesterby 9, Ribe. Har tidligere udgivet en lang række artikler bl.a. i Fra Ribe Amt. Samt udgivet flere bøger af lokalhistorisk karakter, samt skrevet skuespil for børn og voksne.